

Opcat-inspektion av Polismyndigheten, polisregion Mitt, arresten Sandviken, den 25 september 2018

Inspektionens genomförande

På uppdrag av JO Cecilia Renfors genomförde föredraganden Lars Olsson tillsammans med föredragandena Lina Cajvert och Simon Törnvall (protokollförare) den 25 september 2018 en förannämld inspektion av Polismyndigheten, polisregion Mitt, arresten Sandviken.

Inspektionen inleddes med att lokalpolisområdeschefen för Gästrikland och arrestföreståndaren AA, gruppchefen för arrestvakter BB, tf. gruppchefen för stationsbefäl och jourförundersökningsledaren CC, stationsbefälet DD, samt gruppchefen EE presenterade verksamheten. Därefter förevisades arrestlokalen. En översiktlig granskning gjordes av bl.a. omhändertagande- och arrestantblad, tillsynsblad, avvisiteringsblad, blanketter för säkerhetsbedömningar, dokumentation vid inskrivning av frihetsberövade för transportuppehåll, samt arbetsrutiner för arresten. JO:s medarbetare samtalande under inspektionen med tre frihetsberövade och några av de anställda. Inspektionen avslutades med en genomgång där JO:s medarbetare redogjorde för sina iakttagelser. Vid genomgången deltog AA, BB och CC.

Syftet med inspektionen

Inspektionen är en del av JO:s verksamhet för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av frihetsberövade personer, Opcat-verksamheten. Denna verksamhet har under 2018 ett fokus på transporter av frihetsberövade.

Opcat är den engelska förkortningen av tilläggsprotokollet till FN:s tortyrkonvention (Optional Protocol to the Convention against Torture). Länder som anslutit sig till protokollet har förbundit sig att inrätta ett nationellt besöksorgan som regelbundet besöker platser där personer kan hållas frihetsberövade. I Sverige har JO tilldelats detta uppdrag. Information om JO:s Opcat-verksamhet finns på JO:s webbplats.

Uttalanden av JO Renfors med anledning av inspektionen
Protokollet innehåller avslutningsvis uttalanden av JO Cecilia Renfors.

lakttagelser vid inspektionen

Organisation

Arresten ligger i polishuset i Sandviken och har tolv celler för gripna och anhållna samt fyra tillnyktringsceller. Under 2017 togs 401 personer in i arresten med stöd av lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB). Därtill togs 449 personer in som var gripna eller anhållna och 16 personer som var omhändertagna enligt polislagen. Det finns ingen tillnyktringsenhet i Sandviken eller i Gävle, dit personer som blir omhändertagna på grund av berusning kan föras.

Utöver arresten har Polismyndigheten viss annan verksamhet dagtid i polishuset i Sandviken.

Enligt ett avtal från den 8 oktober 2010 mellan Polismyndigheten och Kriminalvården får Kriminalvårdens nationella transportenhet använda platser i arresten Sandviken för transportuppehåll. Sedan december 2017 fram till dagen för inspektionen hade det genomförts ca 1 150 sådana uppehåll.

Polisregion Mitts riktlinjer för jourförundersökningsledare och stationsbefäl och inre befäl (PRM 2018:03) gäller i arresten Sandviken. Det finns också en gemensam lokal arbetsbeskrivning för arresterna i Gävle och Sandviken och kompletterande skriftliga rutiner för arresten Sandviken. Vid Polismyndigheten gäller sedan den 1 januari 2018 en gemensam handbok för samtliga arrester (Polismyndighetens handbok för arrestverksamheten, PM 2017:63).

I lokalpolisområde Gävleborg finns förutom arresten i Sandviken även en polisarrest i Gävle. Arresten Gävle har endast tillnyktringsceller och är öppen vid behov under t.ex. helger och under större evenemang på orten.

Bemanning och kompetens

Det finns ett stationsbefäl i tjänst dygnet runt alla dagar i veckan på polisstationen i Gävle. Stationsbefälet ansvarar för den dagliga operativa verksamheten också i arresten Sandviken och är arrestföreståndarens ersättare. Stationsbefälet genomför förmansprövning på distans av de frihetsberövade som tas in i arresten Sandviken (förutom de frihetsberövade personer som tas in i arresten i samband med transportuppehåll, se nedan).

Arresten bemannas av 14 tillsvidareanställda arrestvakter och ca 40 timanställda arrestvakter som anlitas efter behov. Arrestvakterna kan tjänstgöra i såväl arresten Sandviken som arresten Gävle. Lokalpolisområdets gruppchef för arrestvakter är deras närmaste chef.

Vid samtal med personalen kom det fram att de lokala skriftliga rutinerna för arresten i Sandviken upplevs som otydliga och att det bl.a. saknas uppgifter om

när måltider ska serveras och om arbetsfördelningen mellan arrestvakterna i tjänst. Det finns ingen tid avsatt för överlämning mellan de arrestvakter som avslutar ett arbetspass och de som påbörjar ett nytt.

Enligt stationsbefälen finns det inga rutinbeskrivningar för verksamheten i arresten utöver Polismyndighetens handbok.

De tillsvidareanställda arrestvakterna får en femdagarsutbildning som polisregion Mitt anordnar. Timanställda arrestvakter får en tredagars lokal utbildning. Båda utbildningarna omfattar moment som förbereder arrestvakterna på att utföra transportuppdrag.

Den fysiska miljön

Arrestlokalen är belägen i polishusets markplan och består av två korridorer belägna i vinkel mot varandra. Frihetsberövade tas in i arresten från en anslutande garagebyggnad.

Den ena av korridorerna innehåller bl.a. fyra tillnyktringsceller, ett par anhållningsceller samt ett öppet inskrivningsutrymme i direkt anslutning till korridoren. Inskrivning av personer som gör transportuppehåll genomförs i ett annat inskrivningsutrymme som är beläget i ett av korridorens övriga rum.

Den andra korridoren innehåller anhållningsceller.

Dusch- och toalettutrymmen saknar signalanordning för att påkalla arrestvakternas uppmärksamhet. De intagna behöver därför knacka eller banka på dörren för att bli utsläppta.

Celler

Tillnyktringscellerna har endast en madrass på golvet och en vattenautomat.

Anhållningscellerna är utrustade med en fast brits, bord och sittplats. En av cellerna är utrustad med egen toalett. Tre av anhållningscellerna användes inte vid tiden för inspektionen på grund av att signalanordningarna för kommunikation var trasiga.

Persiennerna i alla celler var vinklade på ett sådant sätt att de inte släppte in något dagsljus. Arrestvakterna saknade möjlighet att justera persiennerna och därmed reglera ljusinsläppet till cellerna.

Utomhusvistelse

Arrestens rastgård har en yta om ca 18 kvadratmeter och är försedd med ett heltäckande tak och träbeklädda väggar på tre av dess sidor. Ett träplank bestående av vinklade plankor och som är försett med ett nät samt galler medger visst ljusinsläpp. Genom planket går det att till viss del betrakta omgivningarna. JO:s medarbetare upplevde att rastgården inte gav någon känsla av utomhusvistelse.

Kameraövervakning

Garaget, arrestens båda korridorer, det öppna inskrivningsutrymmet samt rastgården är kameraövervakade. Från arrestvakternas kontor går det att på monitorer se vad som sker i de kameraövervakade utrymmena. Stationsbefälet i Gävle kan genom kameran som finns monterad i det öppna inskrivningsutrymmet övervaka vad som sker där.

Ankomsten till arresten

Förmansprövning och avvisitering

Polispatrullen som för in den frihetsberövade i arresten anmäler per telefon till stationsbefälet i Gävle den information som behövs inför förmansprövningen. Stationsbefälet genomför sedan förmansprövningen med hjälp av den kamerautrustning som övervakar det öppna inskrivningsutrymmet. Det går genom utrustningen att se, höra och vid behov kommunicera med den frihetsberövade. Stationsbefälet dokumenterar i ett särskilt protokoll att förmansprövning skett på distans. Det finns enligt den personal som JO:s medarbetare samtalade med inga rutiner för hur förmansprövning på distans ska gå till, utöver vad som beskrivs i Polismyndighetens handbok för arrestverksamheten.

Polispatrullen som för in de frihetsberövade i arresten hjälper arrestvakterna med avvisiteringen. Män avvisiteras i det öppna inskrivningsutrymmet och kvinnor i ett intilliggande dusch- och toalettutrymme eller i det rum som utgör arrestens andra inskrivningsutrymme. Gripna och anhållna får inte bära sina egna kläder utan måste ha på sig de kläder som erbjuds i arresten.

Inskrivning och säkerhetsbedömning

Polispatrullen som för in den frihetsberövade i arresten fyller i säkerhetsbedömningsblanketten. Arrestvakterna kan ställa kompletterande frågor till den frihetsberövade. Därefter skickas den ifyllda blanketten till stationsbefälet med e-post eller fax. Stationsbefälet bekräftar säkerhetsbedömningen med stöd av uppgifterna i blanketten, men också till stor del utifrån uppgifter om den frihetsberövade som poliserna och arrestvakterna meddelar per telefon.

JO:s medarbetare noterade under granskningen av de lokala skriftliga rutiner som tillämpas i arresten att där endast finns knapphändig information om vilka arbetsmoment som arrestvakterna ska genomföra vid inskrivning av frihetsberövade.

Tillsyn

Arrestvakterna utövar tillsyn genom att observera de intagna genom det fönster som finns i celldörrarna. Personer omhändertagna för berusning och de gripna ses som huvudregel till var 15:e minut. Tillsynsintervallen för anhållna är i regel 30 minuter men kan utökas till en gång i timmen om den intagne är i gott skick.

Stationsbefälet har en kontinuerlig dialog med arrestvakterna om de intagnas status. Om stationsbefälet ändrar tillsynsintervallet för någon intagen dokumenterar han eller hon det i säkerhetsbedömningsblanketten. Det är

arrestvakterna som dokumenterar genomförd tillsyn och stationsbefälet ser inte de intagnas tillsynsblad.

JO:s medarbetare noterade att arrestvakterna förvarade tillsynsbladen på sitt kontor i arresten, dit de regelbundet behövde återvända för att notera genomförd tillsyn efter varje tillsynsrunda till de intagna. Därutöver noterades att de dokumenterade tidpunkterna för t.ex. kvartstillsyn överlag var angivna med exakt 15 minuters mellanrum, dvs. 00.00, 00.15, 00.30, eller 00.45.

Anteckningarna i övrigt beskrev utförligt den intagnes status.

Information om rättigheter

Polismyndighetens informationsblad till omhändertagna för berusning finns uppsatt i tillnyktringscellernas dörrar, så att de intagna kan läsa dem inifrån cellerna.

Polismyndighetens standardiserade informationsblad (Information till misstänkta och frihetsberövade) ges i samband med inskrivningen till alla som är misstänkta för brott. Dessa frihetsberövade får också skriftlig information om hur det praktiskt går till i arresten. Arrestvakterna går inte muntligen igenom den praktiska informationen med de intagna.

Arrestvakterna vänder sig till stationsbefälet för beslut om tolk ska anlitas för att kunna kommunicera med de frihetsberövade.

Blanketten Dokumentation av information används i arresten.

Det är Polismyndighetens brottsutredande personal som meddelar den frihetsberövade eventuella beslut om restriktioner, och frågar den som är utländsk medborgare om han eller hon vill ha kontakt med sitt hemlands ambassad.

Hälso- och sjukvård

Arrestvakterna och stationsbefälen är utbildade i första hjälpen samt hjärt- och lungräddning. Om någon intagen är i behov av sjukvård ringer arrestvakterna till stationsbefälet som beslutar om transport till sjukhus ska ske eller om ambulans ska tillkallas.

Stationsbefälet beslutar i frågor om de intagnas medicin. Har en intagen med sig medicin försöker arrestvakterna genom telefonkontakt med sjukvården ta reda på vilken sorts medicin det är och om det går att ge den intagne medicinen. För det fall den intagne har medicinen han eller hon behöver hemma hos sig eller på recept ringer arrestvakterna sjukvården och ställer frågor om den intagnes behov av medicinen. Meddelar sjukvården att den intagne behöver medicinen avdelar stationsbefälet personal att hämta den.

Transporter av frihetsberövade

Stationsbefälet beställer transporter hos Kriminalvårdens nationella transportenhet och det handlar framförallt om ungdomar som är omhändertagna enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Om polisen

behöver verkställa ett omhändertagande beställer stationsbefälet i förväg transport hos Kriminalvårdens transportenhet så att den unge kort efter frihetsberövandet kan köras till det behandlings- eller ungdomshem där han eller hon ska få vård. Det är ett bekymmer att transportenheten sällan kan lämna definitivt besked om när en transport kan genomföras. Vid akuta ärenden, t.ex. när en avviken ung person anträffas eller när någon skyndsamt behöver förflyttas från ett behandlings- eller ungdomshem, genomför en polispatrull eller arrestvakterna transporten.

Polisens brottsutredande personal beställer själva transporter av anhållna personer till den tingsrätt där häktningsförhandling ska ske. Personalen känner inte alltid till att de ska vända sig till transportenheten med beställningarna utan gör beställningarna hos gruppchefen för arrestvakterna, eftersom det framförallt är arrestvakter som kör dessa slags transporter.

Bland arrestvakternas arbetsuppgifter ingår att transportera frihetsberövade. Utbildningen som vakterna genomgår innehåller ett kort moment som avser transporter. Om en handräckningsbegäran, t.ex. för transport av en ungdom som är LVU-omhändertagen, kommer in till Polismyndigheten en vardag under dagtid tar gruppchefen för arrestvakterna emot den. Det är arrestvakterna som hon i första hand tar i anspråk för att utföra transporten. Transporter som arrestvakterna utför kan vara långa, ibland hundratals kilometer.

Av de lokala skriftliga rutinerna framgår att fängsel samt midjebälte (för säkerhets skull) alltid ska användas vid transporter. Vid samtal med arrestpersonal kom det fram att fängsel alltid används under transporter av gripna och anhållna. Vid transport av LVU-omhändertagna används fängsel om den unge är våldsam.

Kriminalvårdens transportuppehåll i arresten

Arresten Sandviken är en knutpunkt för transportenheten som regelmässigt gör transportuppehåll för måltider där. Liknande lösningar finns bl.a. beträffande arresterna i Örebro och Värnamo, vilka också har inspekterats av Opcat-enheten under 2018 (se JO:s dnr 701-2018 och 5568-2018).

Transportenheten kontaktar arrestvakterna i Sandviken per telefon en dag i förväg och skickar sedan en lista över planerade måltidsuppehåll för nästa dag per fax. Listan är ett utdrag från Kriminalvårdens datasystem Långväga interna fängslade transporter (LIFT) med uppgifter om vilka personer det är som ska göra uppehåll i arresten, varifrån de kommer och vart de är på väg. Transportenheten ringer till arrestvakterna på morgonen dagen därpå och meddelar om måltidsuppehållen i listan stämmer. Arrestvakterna informerar därefter stationsbefälet om det antal måltidsuppehåll som planeras för dagen.

Stationsbefälet är inte inblandat i hanteringen av de personer som gör måltidsuppehåll i arresten Sandviken. Han eller hon får varken se listan som transportenheten faxar till arrestvakterna eller något besked om när de aktuella

personerna tas in i arresten. Stationsbefälet medverkar inte i någon slags bedömning av dem som tas in i arresten.

Personalen i transportenhetens fordon ringer någon timme innan ankomsten till arresten för att varsko arrestpersonalen. Det är sällan som transportfordonen anländer enligt planeringen. Arrestvakterna tar emot de personer som ska göra måltidsuppehåll i arrestens andra inskrivningsutrymme. Där tar Kriminalvårdens personal av eventuella fängsel och arrestpersonalen genomför avvisitering. Avvisiteringen dokumenteras inte. Det sker ingen säkerhetsbedömning och arrestpersonalen ställer inga frågor om hur personen som ska skrivas in mår. Inskrivningen sker genom att arrestvakterna på ett arrestantblad dokumenterar namn, cellnummer och när personen anlände respektive när han eller hon ska lämna arresten. Därefter placeras den intagne i en anhållningscell. De som tas in för måltidsuppehåll får i regel tillsyn med 30 minuters intervall, vilket dokumenteras i tillsynblad. Arrestvakterna överlämnar till Kriminalvårdens personal att hantera eventuella mediciner som de intagna har med sig eller behöver.

Ungdomar under 15 år får inte låsas in i cell utan tillbringar måltidsuppehållet i inskrivningsutrymmet tillsammans med personal.

De lokala skriftliga rutinerna för arresten innehåller en kortfattad beskrivning av vissa av de åtgärder som arrestvakterna ska vidta när en person tas in för ett måltidsuppehåll.

Vid samtal med arrestpersonalen kom det fram att de upplever att den lista som transportenhetens personal faxar till dem har alltför knapphändig information om de som ska tas in i arresten för måltidsuppehåll. Arrestpersonalen får viss muntlig information av Kriminalvårdens personal och får se färdhandlingarna som dessa har med sig. De upplever att det skulle vara bra att i samband med överlämningen få veta mer om de frihetsberövade. Arrestpersonalen behöver ibland förmedla muntlig information mellan de som lämnar någon i arresten och de som sedan hämtar personen. Arrestpersonalen tar över ansvaret för den person som tas in i arresten i och med att Kriminalvårdens personal lämnar arrestlokalen. Om något händer den intagne ska arrestpersonalen kontakta dem.

JO:s medarbetare var närvarande i arrestintaget när flera av transportenhetens fordon anlände för att lämna respektive hämta personer i samband med måltidsuppehåll. De fyra transportfordon som skulle komma till arresten för att lämna personer för matuppehåll anlände tidigare på förmiddagen än planerat och med korta mellanrum. Situationen upplevdes av JO:s medarbetare som jäktad. En av de tre tjänstgörande arrestvakterna hade särskilt kallats in för att sekundbevaka en intagen. En annan arrestvakt tog emot de som kom med transportfordonen och skrev in de frihetsberövade i arresten. Den tredje arrestvakten serverade de intagna lunch och tog hand om dem som påkallade uppmärksamhet t.ex. för toalettbesök. Den andra och tredje arrestvakten växlade uppgifter och de behövde hela tiden kommunicera med varandra om vilka arbetsmoment som

genomförts och vad som återstod att göra. Arrestvakterna behövde samtidigt finnas tillgängliga för de andra intagna i arresten och för att svara i telefon, samt genom monitorerna på kontoret övervaka vem som ringde på för att bli insläppt i arresten.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för sina iakttagelser under inspektionen. I samtalet med företrädarna för arresten framkom huvudsakligen följande.

Transporter av frihetsberövade

Med anledning av anvisningarna i de lokala skriftliga rutinerna om att fängsel samt midjebälte för säkerhets skull alltid ska användas vid transporter noterade arrestföreståndaren att en bedömning behöver göras innan man sätter på fängsel.

I fråga om informationen om dem som tas in för matuppehåll i arresten behöver Polismyndigheten, enligt företrädarna för arresten, ställa större krav på Kriminalvårdens transportenhet om att få ett ordentligt underlag. Arresten Hudiksvall har samma problem. Polismyndigheten har hittills inte ställt några krav på Kriminalvården om hur matuppehållen ska gå till.

Arrestvakterna ska kontakta stationsbefälet även beträffande intagna för matuppehåll som behöver medicin eller vård. Det är därefter stationsbefälets uppgift att förmedla informationen vidare till transportenheten.

Det stämmer att någon säkerhetsbedömning inte genomförs av de personer som tas in i arresten för matuppehåll. Stationsbefälen litar på arrestvakternas omdöme när det gäller dessa intagna.

Bemanning och rutiner

På frågan om rutiner för överlämning uppgav företrädarna för arresten att allt viktigt om de intagna i arresten ska finnas dokumenterat i arrestvakternas pärm och på en whiteboard-tavla som finns på deras kontor. Det ingår i arrestvakternas arbetsuppgifter att ta del av den information som finns.

De skriftliga lokala rutinerna för arresten har upprättats av arrestvakterna tillsammans med deras gruppchef.

Det finns ingen rutin för överlämning mellan arrestvakterna och stationsbefälen i samband med skiftbyte.

Information om rättigheter

Det finns ingen rutin om att arrestvakterna muntligen ska informera de intagna om rättigheter och hur det fungerar i arresten.

De intagna som är misstänkta för brott ska däremot utöver den skriftliga informationen om hur det praktiskt går till i arresten få samma information av arrestvakterna muntligen.

Den fysiska miljön

Det är ett bekymmer att tre av cellerna är avstängda, men Polismyndigheten äger inte byggnaden som arrestlokalen är belägen i och kan endast anmäla de fel som upptäcks till fastighetsförvaltaren. Gruppchefen för arresten påtalar de behov som uppstår även för Polismyndighetens lokalförsörjningsenhet.

Ingen av arrestvakterna har anmält att det är ett bekymmer att det i dusch- och toalettutrymmena saknas ett signalsystem för intagna att påkalla uppmärksamhet genom.

Tillsyn

Att tillsyn som regel dokumenteras ha ägt rum på exakta klockslag, kl 00, 15, 30, eller 45, beror på att det blir för omständligt för arrestvakterna att efter varje intagen som ses till gå tillbaka till kontoret och notera att tillsyn utförts. I stället går arrestvakterna en tillsynsrunda och ser till alla intagna. Därefter dokumenteras det att tillsyn skett.

Uppgifter som inhämtats efter inspektionen

Arrestföreståndaren har efter inspektionen bl.a. lämnat in en kopia av avtalet mellan Polismyndigheten och Kriminalvården om att Kriminalvårdens transportenhet får använda platser i arresten Sandviken, Polisregion Mitts riktlinjer för jourförundersökningsledare och stationsbefäl och inre befäl (PRM 2018:03), samt kompletterande uppgifter om det transportuppdrag som arrestvakterna genomför och vilken utbildning de har för uppgiften. På fråga om vilka slags transportuppdrag arrestvakterna utför har arrestföreståndaren svarat att vakterna i vissa fall kan få transportera en ung person som Polismyndigheten omhändertagit till ett behandlingshem för vård av unga. Arrestvakterna tas även i anspråk för transporter av anhållna personer till häktningsförhandlingar, och därefter till ett häkte om personen häktas. Arrestvakterna transporterar även frihetsberövade mellan de olika arresterna, t.ex. från Gävle till Sandviken.

Vid protokollet

Simon Törnvall

Justeras den 17 december 2018

Lars Olsson

Uttalanden av JO med anledning av inspektionen

Jag vill med anledning av de iakttagelser som redovisas i protokollet göra följande uttalanden.

Fängsel vid transporter av intagna

Vid inspektionen har det kommit fram att det finns en rutin att arrestvakterna alltid ska belägga intagna med fängsel i samband med transport. Av den anledningen vill jag framhålla att en intagen vid transport får beläggas med fängsel endast om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, eller om han eller hon uppträder våldsamt och det är absolut nödvändigt med hänsyn till den egna eller någon annans säkerhet till liv och hälsa (4 kap. 10 § häkteslagen).

Polismyndigheten bör se till att de lokala skriftliga rutinerna överensstämmer med gällande lagstiftning, för att säkerställa att det alltid sker en individuell bedömning i enlighet med 4 kap. 10 § häkteslagen innan en intagen beläggs med fängsel.

Celler och materiella förhållanden

Anhållningscellerna

I protokollet redogörs för den bristfälliga standarden i fråga om ljusinsläpp i anhållningscellerna. Enligt förordningen om utformningen av häkten och polisarrester ska ett förvaringsrum vara försett med fönster så att en intagen får tillräckligt med dagsljus.

Det är angeläget att Polismyndigheten vidtar åtgärder för att öka ljusinsläppet i celler där anhållna kan placeras. Polismyndigheten behöver därför vidta åtgärder för att öka ljusinsläppet i de cellerna och ska senast den 29 mars 2019 redovisa till JO vilka åtgärder som har vidtagits.

Utformningen av rastgården

I ett beslut den 18 juni 2014 om möjligheten till utomhusvistelse för intagna i landets polisarrester betonade jag bl.a. att rastgårdarna bör ha ett ordentligt ljusinsläpp och frisk luft för att syftet med utomhusvistelsen ska uppnås (dnr 2054-2013).

Det begränsade inflödet av dagsljus i arrestens rastgård gör att den i sin nuvarande utformning inte kan anses tillgodose syftet med en utomhusvistelse. Polismyndigheten behöver därför vidta åtgärder för att förbättra utformningen av rastgården och ska senast den 29 mars 2019 redovisa till JO vilka åtgärder som har vidtagits.

Intagnas kläder

Enligt 3 kap. 3 § Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om polis-arrester (PMFS 2015:7, FAP 102-1) ska en intagen, vid behov, förses med sängkläder, kläder och skor. Utrustningen får begränsas om det är nödvändigt för att förhindra att den intagne skadar sig själv eller andra. Enligt bestämmelsens allmänna råd bör den intagne alltid ha något att skylla sig med,

och en intagen får inte vistas i arresten utan kläder under längre tid än vad som är nödvändigt för den intagnes egen säkerhet.

Av protokollet framgår att gripna och anhållna uppmanas byta om till särskilda kläder som Polismyndigheten tillhandahåller. Jag har förståelse för att klädbyten i samband med intag i arresten i vissa fall bedöms nödvändiga av hygieniska skäl. Rätten att bära egna kläder kan dock bara begränsas om förutsättningarna i 3 kap. 3 § i den nämnda föreskriften är uppfyllda.

Jag förutsätter att Polismyndigheten i fortsättningen informerar intagna i arresten Sandviken om att ett klädbyte till Polismyndighetens kläder inte är obligatoriskt och att de har rätt att bära sina egna kläder.

Tillsyn

Av protokollet framgår att tidpunkterna för tillsyn genomgående i tillsynsbladen anges ha ägt rum på klockslagen 00, 15, 30 och 45. Jag vill därför påminna om uttalanden jag gjort efter Opcat-inspektionen av arresten Lund den 11 och 12 oktober 2017 (dnr 6465-2017). Där betonade jag att dokumentationen av tillsyn måste återge den faktiska tidpunkten för när tillsynen skett. Tidsangivelsen kan ha en avgörande betydelse om man t.ex. i efterhand måste undersöka vad som hänt en intagen.

Transportuppehåll

Vid inspektionen har det kommit fram att stationsbefälet varken får veta vilka som skrivs in för transportuppehåll i arresten eller när det sker. Jag konstaterar i detta sammanhang att det av Polismyndighetens riktlinjer för bl.a. stationsbefäl i Polisregion Mitt (PRM 2018:03) framgår att det dagliga operativa ansvaret för verksamheten i regionens arrester åvilar stationsbefälet.

Under året har JO inom ramen för Opcat-verksamheten inspekterat andra arrester som används för transportuppehåll av Kriminalvården, däribland arresten Örebro (dnr 701-2018) och arresten Värnamo (dnr 5568-2018). Det som kom fram vid de inspektionerna visar att rutinerna i samband med lunchuppehåll skiljer sig åt mellan arresterna. I t.ex. Örebro träffar stationsbefälet den intagne i samband med inskrivning. Polismyndigheten övertar ansvaret för den frihetsberövade i samband med att han eller hon tas in i arresten för ett lunchuppehåll. Det bör därför inte vara någon skillnad mellan de rutiner som tillämpas vid inskrivningen av dessa personer jämfört med vad som gäller när t.ex. en anhållen placeras i en arrest. Jag utgår från att Polismyndigheten omedelbart vidtar åtgärder för att se till att transportuppehållen hanteras på ett rättssäkert och enhetligt sätt inom myndigheten.

Av protokollet framgår vidare att arrestvakterna får knapphändig information om de personer som tas in i arresten för transportuppehåll. Vid inspektionen av arresten Värnamo kom det fram liknande uppgifter och jag har uttalat att Kriminalvården och Polismyndigheten bör enas om rutiner som innebär att

arrestpersonalen får tillgång till samma skriftliga information om de frihetsberövade som Kriminalvårdens personal (se JO:s protokoll i dnr 5568-2018).

Av protokollet framgår att Kriminalvårdens transportfordon ofta inte anländer enligt den planering som arrestvakterna får del av i förväg och att flera fordon ibland anländer med mycket korta mellanrum. Det leder till en jäktad arbets-situation för arrestpersonalen som i förlängningen kan påverka de frihetsberövades säkerhet och välbefinnande. Liknande iakttagelser gjordes vid Opcat-inspektionen av arresten Värnamo (se JO:s protokoll i dnr 5568-2018). Jag noterar att företrädarna för arresten Sandviken uttalat att Polismyndigheten inte ställt några krav på Kriminalvården om hur transportuppehållen ska gå till.

Jag vill framhålla att Polismyndigheten har ett ansvar för att se till att arrestverksamheten kan bedrivas på ett säkert sätt. I detta ingår bl.a. att utforma verksamheten med lunchuppehåll för Kriminalvårdens transporter på ett sådant sätt att arrestpersonalen hinner vidta alla nödvändiga kontroller och åtgärder vid inskrivningen i arresten. Jag utgår från att Polismyndigheten i samråd med Kriminalvården ser över rutinerna för transportuppehållens praktiska genomförande i samtliga arrester där sådana uppehåll förekommer, för att komma till rätta med denna problematik.

Arrestvakternas transportuppdrag

Jag noterar att arrestpersonal som tjänstgör i Sandviken används av Polismyndigheten vid handräckningar enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och att de har relativt kort utbildning för denna uppgift. Frågan om kompetensen hos dem som genomför transport har noterats även vid andra Opcat-inspektioner under året (se t.ex. protokoll från Opcat-inspektionen av Kriminalvården, häktet Kronoberg och Nationella transportenheten den 2–4 maj 2018, JO:s dnr 2643-2018). Jag kommer mot den bakgrunden att följa Polismyndighetens hantering av arrestvakters roll i handräckningsuppdrag.

Förmansprovning på distans

Av protokollet framgår att Polismyndigheten tillämpar en ordning där stationsbefälet i Gävle genomför förmansprovning på distans av de frihetsberövade som tas in i arresten Sandviken. Det kan i och för sig finnas skäl att tillämpa ett sådant förfarande bl.a. när det är fråga om betydande geografiska avstånd mellan arrestlokalen och den plats där den som ska genomföra förmansprovningen finns. En sådan ordning kan även vara motiverad i mindre arrester som bara är öppna vid behov.

Arresten Sandviken har ett stort antal celler och är belägen endast ca 20 km från polishuset i Gävle som är lokalpolisområdets centralort och där stationsbefälet och majoriteten av lokalpolisområdets poliser finns. Ett stort antal frihetsberövade personer tas in i arresten och Kriminalvården genomför många transportuppehåll där. Dessa förhållanden gör att jag ställer mig mycket tveksam till att Polismyndigheten valt att sköta förmansprovningen i arresten på

distans. Polismyndigheten bör enligt min mening överväga att placera den som ansvarar för förmansprövningen på samma ort som den som är föremål för prövningen.

I övrigt föranleder protokollet inte några åtgärder eller uttalanden från min sida.

2018-12-12

Cecilia Renfors